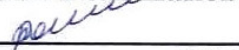

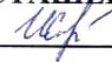
**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Гарант освітньої програми
Анастасія Большакова

_____ 2020 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Проректор з
навчальної роботи
Інна СТАШЕВСЬКА

_____ 2020 р.

**Силабус
навчальної дисципліни**

« СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ »

Освітня програма — Психологія

Спеціальність — 053 Психологія

Галузь знань — 05 Соціальні та поведінкові науки

Ступінь вищої освіти — бакалавр

Харків – 2020

Силабус склала
кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки
Первозна Тетяна Олексіївна

Силабус затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки,
протокол № 2 від « 21 » серпня 2020 р.

Голова групи забезпечення
д.психол.н., професор

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Завідувач кафедри
психології та педагогіки,
д.психол.н., професор

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Силабус затверджено на засіданні ради факультету соціальних комунікацій
протокол № 1 від « 25 » серпня 2020 р.

Голова ради факультету

Алла СОЛЯНИК

1. Загальна інформація про дисципліну

1	Назва дисципліни	Спеціальна психологія
2	Викладач	Перевозна Тетяна Олексіївна
3	Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)	p.-tatjana@ukr.net
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
5	Рік підготовки	3
6	Семестр	2
7	Лекції (год.)	20
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	14
9	Самостійна робота (год.)	56
10	Індивідуальна робота (год.)	—
11	Кількість кредитів	3
12	Загальна кількість годин	90
13	Поточний контроль	Індивідуальне та фронтальне усне опитування, Відповідь під час семінару; письмове опитування; есе-рефлексія; виступ з рефератом; виступ з презентацією; виконання індивідуального проекту; оцінка результатів неформальної освіти.
14	Підсумковий контроль	Екзамен

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Спеціальна психологія» покликана допомогти здобувачу вищої освіти досягнути розуміння сутності діяльності практичного психолога шляхом засвоєння теретичних та практичних знань в контексті сучасних досягнень психологічної науки, психологічних закономірностей нормального та аномального розвитку особистості, рушійних сил її розвитку, типологічних проявів різних форм дизонтогенезу, можливостей надання психокорекційної допомоги дітям з порушеннями розвитку та їх батькам. У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають усвідомити психологічні аспекти викладання та виховання у закладах вищої освіти. Окрім цього «Спеціальна психологія» як навчальна дисципліна покликана сприяти формуванню у здобувачів здібностей до самооцінки, самоконтролю, самореалізації, забезпечити відпрацювання можливих моделей поведінки в ситуаціях професійної взаємодії, досягти розуміння логіки управління комунікацією, а також уміння і психологічної готовності формувати команду і працювати в ній.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Спеціальна психологія функціонує і розвивається у нерозривному зв'язку як із багатьма суспільними науками (філософія, соціологія, політологія, педагогіка та ін.), так і з тими напрямками суспільного розвитку, що мають прикладний характер (практична медицина, психопрофілактика, спеціальна педагогіка, соціальна робота та ін.). Однак особливо тісними є взаємозв'язки спеціальної психології саме з психологічними дисциплінами. Першочергово мовиться про загальну психологію (методологічні прийоми та принципи, функціонування психічних процесів, станів і властивостей людини), психологію особистості (проблеми самосвідомості, самооцінки, образу «Я», життєвого шляху), патопсихологію (функціонування психічних процесів в умовах наявності психічного розладу), психологію творчості (творчі здібності особистості й особливості їх реалізації, активізація творчого потенціалу, а також умови формування і розвитку творчих особистостей), соціальну психологію (взаємини особистості з іншими людьми, соціальними групами, спільнотами, соціальними інститутами, суспільством загалом), психодіагностику (профдіагностика, профвідбір, розробка та використання професіограм), вікову і педагогічну психологію (можливості особистості на різних етапах онтогенезу), психологію праці (створення тренінг-програм для персоналу та керівників організацій, складання їх психологічних характеристик, психологічної експертизи інноваційних методик управління), економічну психологію (ставлення громадян до економічної дійсності загалом, так і до конкретної економічної ситуації, що є важливим чинником у виборі управлінських засобів впливу на їх економічну поведінку), збагачуючи водночас їх своїми узагальненнями та закономірностями.

Своєю чергою, здобутий здобувачами у ході вивчення навчальної дисципліни «Спеціальна психологія» фрагмент соціокультурного досвіду у вигляді системи знань, умінь, норм і цінностей стане теоретичним підґрунтям подальшого вивчення таких навчальних дисциплін як «Основи психологічної психокорекції», «Психофізіологія», а також при проходженні виробничої практики (стажування) і підготовці освітньо-кваліфікаційних робіт (написання курсових, дипломної роботи тощо).

2.3. Мета вивчення дисципліни – Засвоєння системи психологічних знань щодо теоретичних основ спеціальної психології, розуміння історії розвитку і структури сучасних знань у галузі даної науки, значення взаємозв'язку теоретичних і практичних знань, їх прикладної значущості в рішенні питань з інших галузей психології, медицини і педагогіки, формування навичок застосовувати отримані знання у процесі надання психологічної допомоги.

2.4. Завдання вивчення дисципліни.

1. Опанувати фундаментальні теоретичні засади соціальної психології.
2. Сформувані уявлення про місце соціальної психології в контексті інших психологічних дисциплін, зв'язку з іншими суміжними дисциплінами (віковою психологією, клінічною психологією, педагогікою, фізіологією).
3. Ознайомити здобувачів з основними методами патопсихологічного дослідження.
4. Ознайомити здобувачів із загально-психологічними фундаментальними проблемами, вирішуваними соціальною психологією.

5. Сформувати практичні навички та вміння при застосуванні психологічних діагностичних методик, навчитись інтерпретувати одержані дані відповідно до завдання, складати висновок на основі одержаних результатів.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

Професійні компетентності:

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)
- Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту
- Здатність дотримуватися норм професійної етики
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- Здатність використовувати засоби культури та мистецтва у просвітницькій, психопрофілактичній діяльності та наданні психологічної допомоги різним верствам населення.

2.6. Результати навчання.

Вивчення даної дисципліни забезпечує досягнення таких програмних результатів навчання:

- Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження
- Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки
- Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання
- Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо,.
- Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача; пропущені заняття відпрацьовуються; пропуски поточного та тематичного контролю відпрацьовуються. Форму і час відпрацювання здобувач та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході семінарських занять, контрольних роботах, на іспиті.

Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

4. Програма навчальної дисципліни:

Тема 1. Вступ до спеціальної психології.

1. Предмет і завдання курсу, міжпредметні зв'язки.
2. Основні категорії спеціальної психології
3. Методологічні засади спеціальної психології.

Тема 2. Принципи нормативної динаміки розвитку та відхилень від норми.

1. Олігофренопсихологія, сурдо та тифлопсихологія як передтечі спеціальної психології
2. Роль педології у вивченні дизонтогенезу.
3. Закономірності розвитку, що відхиляється від норми.

Тема 3. Класифікація видів розвитку, що відхиляється від норми.

1. Дизонтогенії по типу ретардації.
2. Варіанти пошкодженого розвитку.
3. Асинхронії розвитку.

Тема 4. Особливості психічного розвитку при загальному психічному недорозвиненні.

1. Особливості розвитку пізнавальної сфери.
2. Особливості формування особистості.
3. Розвиток комунікативних можливостей.
4. Можливості корекції розвитку.

Тема 5. Особливості психічного розвитку при комбінованому психічному недорозвиненні.

1. Особливості розвитку пізнавальної сфери.
2. Особливості формування особистості.
3. Розвиток комунікативних можливостей.
4. Можливості корекції розвитку.

Тема 6. Особливості психічного розвитку при порушеннях мовлення.

1. Особливості розвитку пізнавальної сфери.
2. Особливості формування особистості.
3. Розвиток комунікативних можливостей.
4. Можливості корекції розвитку.

Тема 7. Особливості психічного розвитку при порушеннях зору.

1. Особливості розвитку пізнавальної сфери.
2. Особливості формування особистості.
3. Розвиток комунікативних можливостей.
4. Можливості корекції розвитку.

Тема 8. Особливості психічного розвитку при порушеннях слуху.

1. Особливості розвитку пізнавальної сфери.
2. Особливості формування особистості.
3. Розвиток комунікативних можливостей.
4. Можливості корекції розвитку.

Тема 9. Особливості психічного розвитку при порушеннях опорно-рухового апарату.

1. Особливості розвитку пізнавальної сфери.
2. Особливості формування особистості.
3. Розвиток комунікативних можливостей.
4. Можливості корекції розвитку.

Тема 10. Особливості психічного розвитку при асинхроніях.

1. Особливості розвитку пізнавальної сфери.
2. Особливості формування особистості.
3. Розвиток комунікативних можливостей.
4. Можливості корекції розвитку.

5. Методи навчання:

Лекція з елементами пояснення; проблемна лекція; лекція-бесіда; лекція-дискусія; лекція-демонстрація; демонстрація наочних матеріалів; дискусія; семінар-опитування; самостійна робота.

6. Форми та методи контролю:

Поточний, тематичний, підсумковий контроль. Індивідуальне та фронтальне усне опитування, Відповідь під час семінару; письмове опитування; есе-рефлексія; виступ з рефератом; виступ з презентацією; виконання індивідуального проекту; оцінка результатів неформальної освіти.

Підсумковий контроль: екзамен.

76 – 100% від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

Повністю розкрито зміст теоретичних питань. При відповіді використано термінологію предметної області в необхідній логічній послідовності. Також здобувач демонструє вільне володіння навчальним матеріалом різного ступеня складності, використовуючи при необхідності відомості з інших навчальних дисциплін і курсів. При відповіді на додаткові питання помітне вміння розвивати систему теоретичних знань на основі самостійної роботи.

50 – 75 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

При викладі фундаментальних положень основного матеріалу курсу здобувач показує володіння програмним навчальним матеріалом, у тому числі різного ступеня складності, а також вільне оперування ним у знайомій ситуації. При відповіді допускається два-три недоліки або не більше однієї помилки. Здобувач упевнено відповідає на додаткові питання, що стосуються основних положень усього досліджуваного курсу відповідно до екзаменаційної програми.

26 – 50 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

При відповіді на питання теорії виявляється не завжди усвідомлене відтворення програмного навчального матеріалу. Положення, що приводяться у відповіді, даються фрагментарно, схематично, без логічного взаємозв'язку. При відповіді на додаткові питання, що стосуються найважливіших і основних понять і фактів навчальної програми, є утруднення у використанні термінології предметної області. При відповіді здобувач не завжди може підтвердити теоретичні викладення відповідними прикладами.

0 – 25 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

Відповідь здобувача демонструє лише деяке уявлення про матеріал навчального курсу. Знання практично відсутні як у теоретичній області навчальної дисципліни, так і в практичному володінні методикою аналізу.

7. Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література:

1. Бочелюк В.Й. Психологія людини з обмеженими можливостями : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
2. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: навчально-методичний посібник. Луцьк, 2011. 265с.
3. Кобильченко В.В. Омельченко І.В. Спеціальна психологія. Київ: Академія, 2020. – 224 с.
4. Конопляста С. Ю. Логопсихологія: навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 293 с.
5. Пахомова Н.Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія: навч. посіб. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. 357 с.
6. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями зору та слуху. / Л.С. Вавіна та ін. Київ: Науковий світ, 2009. 168 с.

7. Синьов В.М. Психологія розумово відсталого дитини. Київ: Знання, 2008. 359 с.
8. Синьова Є.П. Тифлопсихологія. Київ: Знання, 2008. 365с.

Допоміжна

10. Атлас для экспериментального исследования отклонений в психологической деятельности человека. Под ред. И. А. Полищука и А. Е. Видренко. Киев: Здоровья, 1980. 123 с.
11. Бондар В. І., Синьов В. М. Актуальні проблеми розвитку освіти дітей з обмеженнями життєдіяльності: шляхи від інституалізації до інтеграції. *Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського ун-ту ім. І. Огієнка*. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. Вип. 12. С. 8–14.
12. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика: Учебник для вузов. СПб.: Питер, 2006. 351 с.
- Дефектологічний словник: навч. посіб. / За ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. – К. : «МП Леся», 2011. – 528 с.
13. Дуткевич Т.В. Практична психологія: вступ у спеціальність: навч. посіб. Київ: Центр навч. л-ри, 2009. 213 с.
14. Карпенко Н.В. Діагностика психічного розвитку в роботі педагога (вчителя, вихователя): навч. посіб. Київ: Каравелла, 2010. 248 с.
15. Кобильченко В.В. Спеціальна психологія на сучасному історичному етапі: пошук власної наукової ідентичності. *Педагогіка і психологія*. 2016. №2. С. 64-70.
16. Матейко Н.М. Психологічна реабілітація емоційних порушень дітей та підлітків засобами піскової терапії // *Scientific Journal Virtus. International Innovative Journal Impact Factor (PIGIF)*. 2017. №13. Р. 63-67.

Інтернет-ресурси:

- Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>
- Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> —
- Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» — <http://chitalka.info/psy.html>.
- Вісник психології і соціальної педагогіки — <http://psych.kiev.ua/nma-referats/fla-refers/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html> —
- БД Освіта. ua. — <http://osvita.ua/school/psychology>.
- Мета – українська пошукова система. — <http://www.meta-ukraine.com>.
- Пошукова система Google. — <http://www.google.com>.